

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Григор'єв Олександр Миколайович

УДК 811.161.2:398.831

**ІДЮСТИЛЬ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО
(НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ)**

Спеціальність 10.02.01 – українська мова

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

КИЇВ 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі української мови та прикладної лінгвістики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Пономарів Олександр Данилович,
Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор кафедри мови та стилістики

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Сологуб Надія Миколаївна,
Національна музична академія України імені Петра Чайковського, завідувач кафедри мов;

кандидат філологічних наук
Таран Алла Анатоліївна,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, доцент кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики

Захист відбудеться 7 жовтня 2016 року о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.19 в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14, к. 63.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розіслано 6 вересня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. П. Гнатюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми зумовлена передусім потребою вивчення попередніх етапів українського текстотворення як вербалізації пошуків етнічної, політико-ідеологічної, культурологічно-цивілізаційної ідентичності українців, формування й захисту мовно-культурного простору України. Особливо важливе вивчення досвіду 1-ї третини ХХ ст. як періоду інтенсивного українського мовотворення на тлі державо- й культуротворення. Мовна особистість М. Хвильового як письменника, громадського й політичного діяча привертає увагу в аспектах специфіки вербалізації суперечностей між українською етносвідомістю і тогочасними політичними тенденціями, ідеологічними орієнтирами на Європу або Росію, динаміки й діалектики мовотворчих процесів в українській літературі тієї епохи. Необхідне осмислення мовного досвіду М. Хвильового як одного з творців мови української літературної критики та публіцистики в цілому (у контексті тогочасних активних процесів інтелектуалізації української мови), концептосфери його текстів з погляду сучасного українського державо-, культуро- і мовотворення, на тлі тенденцій національного відродження і глобалізації, у контексті сучасної лінгвостилістики та медіалінгвістики. Вивчення специфіки ідіостилю, мовної особистості (МО), концептуальної й мовної картин світу (ККС і МКС) автора дозволяє з'ясувати його внесок в український мовотворчий процес і вплив на становлення концептуалізованих і вербалізованих у публіцистиці цінностей і морально-етичних відносин епохи.

Сучасна українська лінгвостилістика репрезентована дослідженнями С.Я. Єрмоленко, Л.І. Мацько, Л.І. Шевченко та їхніх наукових шкіл. Наукова школа Л.І. Шевченко розвиває також теорію інтелектуалізації мови й медіастилістику (Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов), необхідні для створення теоретичної бази вивчення авторської художньої мови. Лінгвостилістика орієнтована на комплексне вивчення ідіостилю з позицій антропоцентричної мовознавчої парадигми (Ю.Д. Апресян, М.Я. Блох, С.Г. Воркачов, С.А. Жаботинська, В.І. Карасик, А.В. Кравченко, О.С. Кубрякова, В.Я. Мізецька, О.І. Ніка, М.В. Нікітін, З.Д. Попова, К.В. Рахіліна, О.О. Селіванова, Й.А. Стернін та ін.). Ідіостилістика пов'язана з МКС та МО автора (М.Ф. Алефіренко, Ю.Д. Апресян, А. Вежбицька, І.О. Голубовська, С.Я. Єрмоленко, А.А. Залізник, О. Йокояма, М.А. Кронгауз, О.В. Падучева, М.М. Полужин та ін.).

Розгляд індивідуальної мовної манери М. Хвильового спонукає до висвітлення проблеми зв'язку між мовою і світоглядною орієнтацією автора, що відбувається в моделюванні особливого лінгвального світу, активізації мови і творенні на цій основі нових слів. Під таким кутом

зору творчість М. Хвильового ще не була предметом спеціального дослідження. Його здійснення дозволить істотно скоригувати уявлення про особливості світосприйняття і світорозуміння письменника, визначити основні характеристики твореної ним мовної реальності, прояснити концептуальні засади його творів, висвітлити провідні засади й засоби його мовотворчості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка як складова частина комплексної теми №11 БФ 044 – 01 «Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність».

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є визначення домінантних особливостей ідіостилю публіцистичних текстів М. Хвильового шляхом реконструкції концептуального простору його памфлетів та опису МКС автора як МО.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

- розробити теоретико-методологічну базу дослідження ідіостилю в аспекті теорії ККС, МКС і МО;

- визначити мовні та позамовні чинники формування й розвитку МО автора;

- відтворити систему концептів та концептуальних опозицій памфлетних текстів М. Хвильового, описати МКС його публіцистики;

- змоделювати систему тропів та фігур публіцистичного мовлення М. Хвильового.

Об'єктом дослідження є мова публіцистичних текстів М. Хвильового.

Предмет дослідження – ідіостиль М. Хвильового як віддзеркалення МКС і МО, зокрема у тропях і фігурах як текстових маркерах, засобах раціонального структурування й емоційного увиразнення тексту.

Матеріал дослідження – 3 цикли памфлетів М. Хвильового (17 текстів загальним обсягом понад 35 тис. слововживань).

Для досягнення мети дослідження застосовано комплекс **методів** контекстуального (при інтерпретації метафорики), концептуального (для визначення специфіки вербалізації концептів), когнітивного (при моделюванні ККС і МКС автора), семантико-стилістичного (при аналізі тропів та фігур) та лінгвокультурологічного аналізу (при дослідженні співвідношення мовних та позамовних чинників творення МО).

Наукова новизна дисертації – в тому, що в ній:

унерше здійснене комплексне дослідження ідіостилю публіцистики М. Хвильового як утілення МО автора й індивідуальної вербалізації МКС етносу, змодельовано мовне відображення ККС автора, зокрема концептуальної дихотомії, в полемічних текстах на різних мовних рівнях

(словотвір, лексична специфіка, оніми, фразеологія, тропи та фігури, синтаксис);

уточнено лінгвістичні інтерпретації полемічного тексту, памфлету, положення теорії МКС у застосуванні до ідіостилю й публіцистичних текстів;

дістали подальший розвиток теорії МКС і МО, ідеї антропоцентризму лінгвістики (у застосуванні до авторської мовотворчості), ефективності міждисциплінарного контексту лінгвістичного дослідження, діалектики внутрішньо-, зовнішньо- та позамовних чинників розвитку мови, зокрема ідіостилю й МО.

Теоретичне значення праці – в розробленні системного апарату лінгвістичного дослідження ідіостилю полемічних текстів як віддзеркалення сегмента МКС та ідіоспецифіки МО, інтерпретації вербалізаторів концептів полемічних текстів М. Хвильового як маркерів авторського ідіостилю, дослідженні системи тропів та фігур як засобів реалізації впливової функції мови та репрезентації відповідного етапу розвитку медіастилю української мови.

Практична цінність праці полягає в можливості використання результатів у 1) розробленні стратегій розвитку й захисту етнокультурної ідентичності українського мовного й медійного простору, 2) викладанні курсів та підготуванні посібників і підручників з сучасної української літературної мови, історії української літературної мови, лінгвістичного аналізу художнього тексту, стилістики, медіалінгвістики, лінгвокультурології. Результати дослідження впроваджені в роботу Інституту журналістики, Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Педагогічного університету імені Бориса Грінченка, Київської міської державної адміністрації.

Особистий внесок автора. Усі результати отримані дисертантом одноосібно.

Апробація результатів дослідження здійснена на 33 конференціях, серед яких 28 міжнародних і 5 всеукраїнських, а саме: І–XXI Міжнародних науково-практичних конференціях із проблем функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (Київ, 1994–2015); Міжнародній науковій конференції «Мова як світ світів: граматики і поетика української мови» (Київ, 2014); на Міжнародній науковій конференції «Мова як світ світів: граматики і поетика української мови» (Київ, 2015), XXIII–XXV Міжнародних наукових конференціях «Мова і культура» ім. С. Бураго (Київ, 2014–2016); Міжнародній науковій конференції «Тоталітаризми – майбутнє чи реальна небезпека?» (Познань, Польща, 2001); Міжнародній науковій конференції «Вибори як кінцевий стан демократії?» (Познань, Польща, 2006); Міжнародній науковій конференції «Європа XXI сторіччя. Поміж ідеалізмом та реалізмом» (Слубіце, Польща, 2006); Міжнародній

науковій конференції «Медії. Церква. Капітал. Поміж демократією та авторитаризмом» (Познань, Польща, 2006); Міжнародній науковій конференції «Ukraina irredenta. Література і культура України ХХ століття» (Краків, Польща, 2006); Міжнародній науковій конференції «Місце Степана Смаль-Стоцького в європейській славістиці» (Краків, Польща, 2009); Міжнародній науковій конференції «Європа ХХІ сторіччя. Сучасний стан і перспективи розвитку» (Познань, Польща, 2009); Міжнародній науковій конференції «Європа ХХІ сторіччя: Європа й Європейський Союз до кризи. Діалоги, розв'язання і сценарії на майбутнє» (Слубіце, Польща, 2012).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 9 статтях, із яких 4 опубліковані в фахових наукових виданнях України й одна – у науковому зарубіжному виданні.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації – 249 с., з них 180 с. основного тексту, список використаної літератури включає 314 позицій і розміщується на 29 с., додатки розміщуються на 38 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну дисертації, її джерельну базу, окреслено теоретичне і практичне значення результатів, апробацію та публікації.

У **першому розділі** – «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ» уточнено дефініції ККС, МКС, МО в аспекті ідіостилістики, запропоновано робочі **лінгвістичні** визначення термінів *памфлет*, *полемічний текст*, *публіцистичний текст*, розроблено засади медіалінгвістичного дослідження памфлету в діахронії. Досліджено ідіостиль та ідіолект з погляду сучасної лінгвістики, розглянуто феномен мовного концепту та його функціональну роль у дослідженні ідіостилю, інтерпретовано текстові категорії та специфіку художнього тексту, вивчено систему текстової образності як маркер ідіостилю.

Сукупність мовних особливостей текстів автора визначають як *ідіостиль* (індивідуальний стиль) або *ідіолект* (В.П. Григор'єв, С.Т. Золян, С.Я. Єрмоленко, Л.О. Новиков, С.Ю. Преображенський, О.Г. Ревзіна, О.І. Северська та ін.), чіткого розмежування між якими не було. *Ідіостиль* з погляду лінгвокогнітивістики – наслідок вербалізації МКС мовця під впливом внутрішньо-, зовнішньо- та позамовних чинників. Найістотніші ознаки ідіостилю виявлені на образному рівні (В.М. Телія): образно-художні концепти – одиниці ККС автора, а одним

із найважливіших засобів створення ККС, відображеної в МКС, є метафора.

Публіцистичний/медійний текст і стиль у цілому визначені передусім певною векторністю, специфічною прагматикою, реалізуючи *сугестивно-впливову* (експліцитно) і *магічну* (імпліцитно) функції мови.

Дихотомія *дискусійного* і *полемічного* текстів базується на мовних стратегіях, відповідно, *аргументації* і *агресії*, що тісно корелює з категоризацією ККС і МКС за допомогою опозицій концептів. Діалектика полемічного тексту – в суперечності віддзеркаленого в ньому *міфологічного мислення* з концептуальною опозицією СВІЙ – ЧУЖИЙ і *доестимаційною* природою міфології, на противагу естимації полеміки.

Памфлет (грецьк. «всеспалювальний» текст) визначений критичною спрямованістю тексту на особистість, культурний, релігійний, політичний простір, світогляд у цілому, що репрезентують ЧУЖЕ. *Концептуальна поляризація* у памфлетному тексті передбачає використання аксіологізованих опозицій концептів: СВІЙ – ЧУЖИЙ, ДОБРО – ЗЛО, ПРОГРЕС – РЕГРЕС, МИНУЛЕ – МАЙБУТНЄ і под.

В українській лінгвістиці різні аспекти МКС досліджують Р.В. Болдирєв, І.О. Голубовська, С.Я. Єрмоленко, В.В. Жайворонок, Л.А. Лисиченко, С.М. Лучканин, А.К. Мойсієнко, В.П. Мусієнко, Т.В. Радзієвська, Н.В. Слухай, О.С. Снитко, Ж.П. Соколовська, О.І. Чередниченко, Г.М. Яворська та ін. Поряд із МКС вирізняють *художню картину світу* (ХКС) – репрезентацію дійсності в художньому тексті (Г.В. Колшанський, Б.О. Серебренников).

Мовна особистість – корелят індивідуального варіанта («ідіолекту») МКС етносу. Теорію МО розробляють Л.П. Гнатюк, Т.В. Радзієвська, І.А. Синиця, О.А. Гапченко та ін. Напрямок, започаткований В.В. Виноградовим і Ю.М. Карауловим, передбачає опис вербально-семантичного, когнітивного та прагматичного рівнів.

Слово в художньому тексті віддзеркалює особливості індивідуальної мовотворчості; зміст слова, лексикографічно зафіксований і текстуально реалізований, об'єднує різні типи концептуалізації елементів МКС (Є. Бартмінський, В.Я. Мізецька, В.В. Потапов, Р.К. Потапова, К.В. Рахіліна та ін.).

Полемічний сегмент ККС і МКС корелює з концептами ГУМОР/ІРОНІЯ й особливо САТИРА/САРКАЗМ і відсилає до концепцій сміхової культури (М.М. Бахтін, О.І. Карпенко, Д.С. Лихачов, О.М. Панченко, М.В. Понирко, В.Я. Пропп та ін.).

У **другому розділі** – «МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІДІОСТИЛЮ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД, ТЕОРІЯ МЕТАФОРИ, РИТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ» – вивчено проблеми концептуального аналізу та його застосування при лінгвістичному дослідженні авторського тексту, метафоричну вербалізацію та її ідіостилістичну специфіку,

риторичний канон як методика ідіостилістики. Розроблено методологію та методичний апарат дослідження, запропоновано комплекс робочих гіпотез, детально аргументовано критерії відбору матеріалу та процедуру роботи. Комплексна методологічна програма дослідження включає загальнонаукові, загальногуманітарні та власне лінгвістичні принципи і методи.

Загальнометодологічні принципи *міждисциплінарності* й *системності* в лінгвістиці реалізовані в ідеї С.В. Семчинського про діалектичну єдність внутрішньо-, зовнішньо- та позамовних чинників розвитку і функціонування мови. У проєкції на ідіолект та ідіостиль це означає реконструкцію позамовних аспектів формування МО, ідентифікацію можливих іншомовних впливів, моделювання домінантних векторів мовотворчості адресанта та їх психо- і соціолінгвістичних мотивацій.

Принцип *антропоцентризму* гуманітаристики репрезентований у лінгвістиці в ідеї втілення МКС на всіх рівнях мови (І.О. Голубовська).

Гіпотеза дослідження вмотивована його комплексністю: ідеологічні та культурологічні пошуки української еліти 1920-х рр. визначають ККС автора (*екстралінгвістичний* і *лінгвокультурологічний* аспекти), що виступає водночас як публіцист, письменник і громадсько-політичний діяч, цілісна МО (*психолінгвістичний* і *соціолінгвістичний* аспекти); ідіостиль автора включає елементи української загальнонародної мови, слобожанських діалектів та результати російськомовного впливу (*зовнішньомовний* аспект); дихотомічність світобачення автора, амбівалентність його ККС і, відповідно, МКС визначає домінування в текстах вербалізованих опозицій концептів (*лінгвоконцептологічний* аспект); мова авторської публіцистики включає значний художній елемент, умотивований індивідуально-авторською мовотворчістю (*лінгвостилістичний* аспект).

Доцільним є дослідження ідіостилю в онтологічному (МКС етносу – об'єктивна даність для окремого носія мови), гносеологічному (індивідуально-авторський компонент вербалізованого світобачення як інструмент пізнання світу), аксіологічному (загальнонародна й авторська шкали цінностей) та праксіологічному (прагматична спрямованість корпусу авторських текстів певного типу) аспектах.

На основі ідей Ю.С. Степанова і В.І. Карасика розглянуто шари концепту як окремі концепти різного обсягу, а не як компоненти єдиного концепту; активний шар входить у загальнонаціональний концепт, пасивні шари належать концептосферам окремої субкультури; внутрішня форма концепту для більшості носіїв культури є не частиною концепту, а одним із тих культурних елементів, що детермінують його, певним культурним тлом.

Ураховано декілька підходів до опису і вивчення концептів на основі: теорії профілізації (Є. Бартмінський), теорії вертикальних

синтаксичних полів (С.М. Прохорова), теорії концептуального аналізу для виявлення глибинних, експліцитно не виражених характеристик імені – гештальтів (Л.О. Чернейко, В.А. Долинський), теорії вертикального контексту (О.С. Ахманова, І. Гюббенет). Метод концептуального аналізу переважно використовують у лексикології та фразеології (В.І. Карасик, А.В. Кравченко, А.А. Залевська, В.В. Красних, З.Д. Попова, Й.А. Стернін та ін.). Спираємося на методіку концептуального аналізу метафор, трактування метафори як базової когнітивної операцію, що забезпечує перенесення образних схем із однієї сфери концептуалізації в іншу (О.С. Снитко, В.М. Теля, Дж. Лакофф, М. Джонсон, М. Тернер).

Використано інструментарій теорії *концептуальної метафори* - результату процесу, що розгортається на мисленневому, концептуальному рівні (Н.Д. Арутюнова, М. Блек, В.М. Вовк, В.Г. Гак, Г.М. Склярєвська, В.М. Теля, І.В. Толочин та ін.). В основу аналізу метафори покладено 1) положення *когнітивної теорії метафори*, 2) методіку Н.В. Павлович та 3) *дескрипторну теорію метафори* (А.М. Баранов, Ю.М. Караулов). Використано єдину модель формального опису концептуальної метафори, яка передбачає визначення доміантних парадигм (або моделей) образів і вихід із власне мовного (МКС) на глибинний концептуальний рівень (ККС) адресанта як МО, де представлені ті знання, що формують семантику метафори (А.С. Зеленько, Р.П. Зорівчак, О.Л. Паламарчук).

Сучасний «риторичний ренесанс» як сукупність методичних прийомів селекції та дистрибуції мовних засобів відзначено такими рисами традиційного риторичного канону, що дозволяють використовувати їх і в сучасному лінгвістичному аналізі:

1) нормативність (або канонічність) як емпірична прескриптивність відбору мовних засобів для реалізації авторських інтенцій;

2) таксономічний характер системи як її побудова за принципом ієрархічно організованої калькуляції основних засобів переконання або орнаменталізації мовленнєвого витвору;

3) функціональний характер системи як її здатність при «правильному» відборі фактів, цінностей, мовних і орнаментальних засобів здійснювати цілеспрямований мовленнєвий вплив як на окремого індивіда, так і на аудиторію в цілому;

4) комплексність системи як її застосовність у різних (якщо не в усіх) предметно-діяльнісних і ціннісно-орієнтованих мовленнєвих ситуаціях;

5) монологічний характер системи як її орієнтація на побудову мовленнєвого витвору у формі згорнутого діалогу, для чого й слугують настільки дрібно й ретельно розроблені таксони й правила переходу до них;

б) кумулятивність системи як її здатність до нагромадження й розміщення у своїй ієрархії нововідкритих таксонів через певну відкритість усієї системи в цілому;

7) відкритість системи як її тісний зв'язок з подібними ідіомовленнєвими системами (поетика, граматики), здатність поступового перетікання однієї системи в іншу, відсутність чітких і різких граней при переході в інші системи (не випадково в Середні Віки риторика поєднувалася із граматиною й логікою в межах структури тривіума – першого шабля навчання семи вільних мистецтв; не випадково ж у двадцятому столітті на основі структури того ж тривіума виникла семіологія як цілісна наука про знаки, їхнє значення, розташування й уживання).

У **третьому розділі** – «ПОЗАМОВНІ ТА МОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІДІОСТИЛЮ ПУБЛІЦИСТИКИ М. ХВИЛЬОВОГО» досліджено позамовний контекст становлення публіцистичного стилю М. Хвильового, провідні адресатно орієнтовані концептуальні моделі в публіцистичних текстах М. Хвильового, індивідуально-авторську аксіологію як компонент ідіостилю М. Хвильового.

Ретроспективно, пресупозитивно авторська ККС віддзеркалює індивідуальне бачення дійсності, зумовлене світоглядними засадами, життєвим досвідом, і засоби вербалізацій ККС набувають індивідуального характеру. Проспективно, праксіологічно адресант тексту створює і вербалізує концепти, увиразнюючи МКС, та добирає мовні засоби відповідно до інтенції комунікативного акту.

Визначені домінантні концепти ККС автора як позамовний чинник формування і розвитку його МО, вербалізовані в публіцистичних текстах М. Хвильового – УКРАЇНА, МАЛОРОСІЯ, УКРАЇНІЗАЦІЯ, РОСІЯ/МОСКВА, ЄВРОПА, КУЛЬТУРА, РЕНЕСАНС, РЕВОЛЮЦІЯ, ЖЕРТВА, МАЙБУТНЄ та ін., що набувають ролі *концептів-ідеологем* і на функціональному рівні втілені в авторських *гаслах*, зокрема й у *текстонамах*

Вербалізовані концептуальні опозиції: УКРАЇНА – РОСІЯ (УКРАЇНІЗАЦІЯ – РУСИФІКАЦІЯ), ЄВРОПА – ПРОСВІТА, КУЛЬТУРА/ЕЛІТАРНІСТЬ – МАСОВІЗМ, МИНУЛЕ – МАЙБУТНЄ тощо. Концептуальна домінанта публіцистичних текстів М. Хвильового – *культурологічно-цивілізаційний* вимір, на відміну від *релігійних* памфлетів І. Вишенського та інших представників староукраїнської полемічної літератури, *політичних* памфлетів Остапа Вишні, Я. Галана¹.

¹ Витоки української публіцистики – в полемічних елементах лігописного тексту про вибір віри Володимиром, «Слова про закон і благодать», «Повчання дітям» Володимира Мономаха, «Слова о полку Ігоревім» та ін. Публіцистику можна розглядати й у контексті ораторських традицій від Київської Русі через Києво-Могилянську академію до ХХ ст.

Психо- і соціолінгвістична реконструкція колективної МО медіаадресата публіцистичних текстів М. Хвильового визначає домінування КРИЗОВОЇ СВІДОМОСТІ, здатної реагувати лише на сильні подразники й, отже, комунікативну стратегію агресії: адресат потребує ДИСКУСІЇ, ПОЛЕМІКИ, КОНФЛІКТУ ідей та інтересів – і це «соціальне замовлення» виконане у зніщійованій М. Хвильовим літдискусії 1925-28 рр.

Світоглядна (ККС) детермінованість МКС і ХКС спричинила розгляд становлення і розвитку публіцистичного стилю М. Хвильового в тогочасному літературному контексті. Для аналізу МО М. Хвильового змодельовано формування ідіостилістично втіленої авторської ХКС. Автор виступав активним *міфотворцем, концептотворцем та мовотворцем*, вербалізуючи *індивідуально-автоський міф*.

Це віддзеркалено у здійсненні ним художньої вербалізації символічних образних конструктів, які революціонізували тогочасну культурну дійсність (*„гряде могутній азійський ренесанс; запалити Європу огнем відродження; зійти на гору Гелікон; поставити світильник Ренесансу; барикадні бої („Камо грядеши“), „живе дерево відродження молодих національних республік; весна пригноблених народів; побідний тріумфальний крок; придушити почуття великодержавницького шовінізму“ („Україна чи Малоросія?“)*).

Попри однакову тематику, авторська мова різниться способами вербалізації зображуваного, зосередженням уваги на тих чи інших словесно-виразових деталях. Автор користується загальнонародною мовою, проте його індивідуальне світосприйняття, психологія мовотворчості зумовлюють витворення особливого мовного світу, мовної особистості автора.

Мовна специфіка памфлетів М. Хвильового – 1) *гасла*, типові для медійної риторики, зокрема, їхня *дихотомічність* (“*Європа чи Просвіта?*”, “*Масовізм чи олімпійство?*”, “*Геть від Москви!*”, “*Азійський ренесанс*”); 2) вербалізовані авторські *ідеологеми* (*„романтика вітаїзму, доба горожанських війн, бойовий „ідеалізм” пролетаріату, фельдмаршали у майбутніх барикадних боях” („Камо грядеши“), літературний супротивник, фортеця „Олімп”, атака, баталія, перемога на фронті літературно-історичних сутичок” („Камо грядеши“)*). Реалізовані у формі лексем, сполук слів та речень (*пролетарська література, вульгарний марксизм, ревізіонізм, класове суспільство, масове мистецтво («Камо грядеши»), російське міщанство, порожній псевдоінтернаціоналізм, класова диференціація, військовий комунізм, книжковий ринок, культура пролетаріату, культурний розвиток, національний радянський рух, незалежна, самостійна держава, почуття національної гордості, українське відродження («Україна чи Малоросія?»)*). Авторські концептуальні лексеми

азіатський ренесанс, романтика вітаїзму створюють концептуальний каркас тексту.

Важливий маркер індивідуально-авторської МКС – метаобразні концепти (*масовізм, українізація, національне відродження, -енки*).

Розглянуто основні різновиди *вторинної номінації*, властиві ідіостилю М. Хвильового, засоби його індивідуальної мовотворчості – **концептуальна метафора**, зокрема, ланцюжкова метафора (*столипінський отруб – гопаківсько-шароварська просвіта – жидкобородий «богоискатель»*), **ономастична метафора** (*наші Драгоманови, «тобілевичо-старицькі» бур'яни, наші наполеони, московський Демосфен*), індивідуально-авторський **словотвір** (*олімпійство*). Поряд із тим використані *фразеокліше* 1920-х рр. (*ліквідація неписьменності, червона просвіта, класовий антагонізм*).

Істотною характеристикою МКС у публіцистиці М. Хвильового є *шкала цінностей*, вербалізована за допомогою естимацийних мовних засобів на рівні лексики (*слинявий, задрипанський*), словотвору (*звультаризований, неохатянин, куркулячий, «тетой»*), метафоричних словосполук (*вози віршів, лантухи оповідань, бойова макулатура, клинок романтичної шпаги, червоні фрази, вища математика мистецтва*), порівняльних конструкцій (*Висловлюючись м'яко, всі їхні виступи були трохи туманні... порівнюючи з петербурзькими осінніми туманами, і трохи короткозорі... порівнюючи з доброю курячою сліпотою*), евфемістичних конструкцій (*петербурзький (петроградський) писар, Гомер революції, лектор комуніверситету, чемпіон халтури*) тощо.

У **четвертому розділі – «РИТОРИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО МОВЛЕННЯ М. ХВИЛЬОВОГО»** досліджено риторичне запитання, риторичне звертання, апокризу (питання-відповідь) як показник діалогізму, риторичний вигук, етопею, фігуру замовчування (апосіопезу), парантезу, парцеляцію, риторико-стилістичні фігури повтору (анафору, анепіфору, епанафору, ампліфікацію, синонімічну варіацію, посилюваний повтор, гомойарктон, рефрен, полісиндетон, гемінацію, епанод, епігону, плеоназм, тавтологію), а також період. Проаналізовано найважливіші засоби структурування й естетизації тексту, увиразнення раціональних і чуттєвих інтенцій автора. Співвідношення експресії (*emotio*) та стандарту (*ratio*) мотивовані специфікою художньої комунікації (у розгляданому випадку – памфлетного тексту) з її інтелектуальним та емоційним аспектами, повідомленнями про факти, події або персоналії та їх оцінки.

Стилістичні фігури, що слугують для структурування думки й експлікації почуття автора, розглядають (О.Н. Зарецька, Л.І. Мацько, Н.Г. Чибісова та ін.) у межах *риторики* як науки про переконання адресата (Демосфен, Цицерон) і водночас естетизації мовлення (Квінтіліан).

При переконанні фігура бере участь у принципі *висування*, завдяки якому будь-яке повідомлення сприймається швидше і точніше. Окремі фігури збігаються з композиційними прийомами, окремі (градація) тотожні схемам *висування*². Функцію *висування* й узагалі когезії виконує регресія або епанод – анонсування положень подальшого повідомлення. Риторичні фігури як засоби переконання організують, структурують текст, сприяють акцентуванню сугестивно-впливової функції мови, ілюструють динаміку емоцій.

Комунікативну стратегію агресії втілюють **риторичне запитання** (*Камо грядеши?; Чи не нагадує вам ця цитата гоголівських "приятних дам"?; Хіба тільки й світу індустріального, що Нью-Йорк?*), **риторичне звертання** (*Ах, культурна революція!; Моя люба соціалістична Україно!; Дай Боже! І допоможі ще йому, Боже, побороти в собі себелюбство!*), **альтернативне запитання** (*Зеров чи Гаркун-Задунайський?; Європа чи Просвіта?; Україна чи Малоросія?*), **апокриз** (*Що таке пізнання? Пізнання є соціальна категорія, що за її допомогою людство через революційні класи йде вперед, в майбутнє*), **риторичний вигук** (*Ах, Боже мій! Яка галімаття! Яка Схоластика! Яке "парикмахарство!*), **етопея** (*Але наш "галасливий" наполеон не вгомоняється. "Ви будете, – рече він, – бити себе в груди і кричати, що є багацько дурнів, шовіністів і йолопів в Ленінграді й в Москві". Але я, Хвиля, читаю вам таку от мораль: "Дурнів зі старого часу нам лишилось багато, ви, мовляв, не звертайте на них уваги", працюйте, і все*), **апосіопеза** (*Ми вже все маємо – і буйні фарби Петрицького, і конструктивну чіткість Мелера, і прекрасні звуки Вериківського, і незрівняну поезію Тичини, Рильського, і надзвичайного Курбаса і..., і..., і...), парантеза (*І це чули, що "олімпійці" (до речі, велике досягнення: тов. Пилипенко взяв, нарешті, "олімпійців" у лапки) дуже-таки напірають на художній бік справи*), **парцеляція** (*Їй ("молоді") треба навчитись грамоти. І потім вчити мільйони неписьменних селян. Їй треба зробити культурну революцію на селі. Це її історична роль*).*

Важливими для публіцистичних текстів М. Хвильового є фігури повтору – **анафора**, що надає тексту рис сакралізації (*Тільки так треба розуміти цей вогонь. Тільки так треба поділяти сучасних пролетарських митців*), **анепіфора** (*Ая-я-я-я-я-я! І це пише та людина, яка в свій час подавала надії стати не останнім пересічним поетом? До чого може довести відсутність почуття міри й самокритики! Ая-я-я-я-я-я!*), **епанафора** (*Отже, нарешті! Нарешті ми маємо можливість полемізувати з письменною людиною...*), **ампліфікація** (*І от знову починається вакханалія теософії, порнографії, розчарування і самогубства*), **синонімічна варіація** (*петербурзький (петроградський) писар, сельдяний буян, гарячий воїн революційних битв Октябрю, Гомер*

² Найважливіше в повідомленні "висунуте" композиційними засобами.

революції, слинявий каптьор), посилювальний повтор (Романтика вітаїзму ... це сума – нового споглядання, нового світовідчування, нових складних вібрацій), гомойарктон (Це була... вся та бездарна, безперспективна придуркувата міщанська напівінтелігенція, що мешкала по пролеткультмах), рефрен (рефреном звучать "Європа чи "Просвіта"?; "Зеро чи Гаркун-Задунайський?" та ін.), полісиндетон (І мікенську, і індійську, і єгипетську, і вавілонську, і арабську і т.д. культури ми відносимо умовно до патріархального напівмістичного циклу), гемінація (Наш главком (ми в свій час, через свою малописемність і зовсім не з „яхидства”, називали їх каптьорами) – наш главком став динамічним верлібристом), епанод (Психологія і ідеологія – одне й те ж? Елементарна політграмота говорить так: ідеологія – є процес свідомого думання, хоч би й з участю псевдосвідомості..., а психологія – це процес, головним чином, підсвідомий), епімона (Слухайте! Слухайте! Слухайте! Чи, може, й тепер не чуєте?), плеоназм (гопаківсько-шаровариста „Просвіта” або про міщанське життя: „тихе, самоварно-канарєчне).

Розглянуті прийоми проаналізовані на матеріалі передусім публіцистичних текстів М. Хвильового, однак із залученням окремих прозових художніх текстів для докладнішої інтерпретації їхніх функцій у творенні мовної картини світу письменника і характеристики його публіцистичного ідіюстилю.

Система риторичних фігур памфлетів М. Хвильового маніфестує ідіюстиль автора як МО, полемічний сегмент ККС і МКС.

Висновки узагальнюють результати дослідження.

Модель ідіюстилю М. Хвильового як реалізації МКС і МО побудована на основі застосованих до мовного матеріалу загальнометодологічних принципів міждисциплінарності й системності науки, антропоцентризму гуманітаристики, віддзеркалення МКС на всіх рівнях мови.

Позамовний аспект утілення МКС у мовотворчості М. Хвильового, формування його МО й ідіюстилю визначений політико-ідеологічним, суспільно-культурним, літературно-художнім, медійним контекстами та діяльністю автора в зазначених сферах. Творячи на тлі політики українізації, очолюваної М. Скрипником, М. Хвильовий текстуалізує світоглядні пошуки української еліти у сфері позиціонування культури й, зокрема, літератури (що істотно впливали на мовні пріоритети) між ЄВРОПОЮ і РОСІЄЮ, вектори осмислення ПРОГРЕСУ й потребу уникнення ЖЕРТВ. Прагматика публіцистики (як і частини суто художніх текстів, як-от «Я (романтика)») М. Хвильового спрямована на активізацію й ідеологічне забезпечення таких пошуків, футурологічне прогнозування розвитку українського соціокультурного (а отже мовного й медійного) простору в художній формі.

Для публіцистичного мовлення М. Хвильового властива підкреслена *діалогічність/дискусійність*, із такими специфічними, індивідуально-авторськими ознаками, як *сенсаційність*, *провокативність*, *гострота* (політична, ідеологічна, особистісна), *домепність і агресивність* стилістики, різка *антиномічність*. Із дискусійністю і читацьким запитом українського культурного простору 1920-х рр. резонували такі особливості мови памфлетів М. Хвильового, як виголошення *гасел*, типових для тогочасної медійної риторики, їхня *дихотомічність*, *закличність* (“Європа чи Просвіта?”, “Масовізм чи олімпійство?” тощо), проте вони засновані на очевидній, зрозумілій для кожного аудиторії антитезі.

Ідіюстиль автора синтезує елементи публіцистичного/медійного і художнього стилів, його мовотворчість поєднує загальнонародні, слобожанські діалектні, індивідуально-авторські та суржиково-російськомовні елементи. Цей ідіюстиль на новому рівні й у нових суспільних умовах продовжує традиції давньоукраїнських полемічних та проповідницьких текстів передусім у сфері прагматики використання засобів розмовного мовлення. З метою вербалізації шкали цінностей і надання оцінки автор уживає, поряд із лексичними засобами, індивідуально-авторський словотвір, авторські метафоричні словосполучення, оказіональні евфемістичні конструкції. Ідіюстиль письменника – чинник формування й утілення мовно-креативної індивідуальності МО. Розуміння ідіюстилю як способу індивідуально-творчого розвитку можливостей мовної системи збігається з уявленнями про антропоцентричну й антропокреативну функцію мови (В. фон Гумбольдт, О.О. Потебня, І.О. Бодуен де Куртене, Г. Гійом, Е. Бенвеніст, Р. Якобсон) в історико-лінгвістичній перспективі.

МО М. Хвильового привертає увагу як приклад білінгва з набутою саме через мову мовно-культурною ідентичністю. Памфлет репрезентує жанр, у якому мовлення значною мірою наближене до розмовного й, отже, виступає опосередкованим, однак винятково інформативним джерелом реконструкції тогочасного розмовного мовлення, просторіччя як у медійній, так і в літературній сферах. Тексти М. Хвильового порівняно з текстами сучасних ЗМІ показують еволюцію українського медійного мовлення й, зокрема, дозволяють зробити висновок про істотно більшу індивідуальність і креативність мовотворчості М. Хвильового порівняно як із сучасниками, так і з наступниками. Авторські памфлети дозволяють відтворити процеси творення, функціонування та трансляції вербалізованих концептів у мові української публіцистики. Мовлення М. Хвильового важливе як адаптація дискурсу української інтелігенції того періоду до масового адресата, що має на меті не тільки порозуміння з ним, а й істотний ідеологічно-культурний вплив на нього. Тексти автора репрезентують

сугестивно-впливову функцію мови, активно реалізовану в медіа мовленні.

Розвинений апарат тропів і фігур полемічних текстів М. Хвильового втілює позамовні чинники розвитку його МО (рівень освіти, володіння основами традиції риторичного канону), авторську інтенцію, реалізацію впливової функції мови, структурування ККС і МКС автора, рівень його внеску до формування медіастилю української мови.

МО М. Хвильового функціонує в контексті тогочасного літературно-публіцистичного дискурсу, і автор виступає одним із найактивніших творців і своєрідних мовних законодавців цього дискурсу. Для М. Хвильового характерні особливості мовної виразності в усій системі мовних засобів – від фонетики, звукопису до слововживання, в якому помітне місце посідали просторічні вирази, росіянізми, вільно потрактовані запозичення з європейських мов, наукові терміни, до синтаксису з підкресленою інверсійністю й довільністю побудови речень, до широкого використання тропів і фігур, іронії, сарказму тощо.

Проведене дослідження дало змогу поглибити й уточнити уявлення про особливості світосприйняття і світорозуміння письменника, визначити основні характеристики твореної ним художньої реальності, прояснити концептуальні засади його публіцистики, комунікативну специфіку її прийомів, специфіку метафорики, риторичної образності.

Слід припускати, що автор використовував риторичні прийоми більшою мірою спонтанно, ніж формально, що можна умовно визначити як «народну риторіку» й ідентифікувати МО автора з риторичною школою Ціцерона на протигагу риторичній традиції Квінтіліана.

В авторських текстах реалізована теза про те, що основне поняття публіцистичного дискурсу – це ідеологема, яка передбачає цілеспрямований вплив з боку автора на свідомість читача за допомогою заздалегідь сформульованої ідеї.

Мова публіцистичного тексту М. Хвильового за формою та змістом характеризується поєднанням стандарту або кліше та вільного емоційного стилю викладу. Використання М. Хвильовим експресивно забарвлених фігур мови в памфлетах підтверджує цей принцип.

М. Хвильовий постає як один із творців медіастилю української мови на тлі процесу її інтелектуалізації. Центральна позиція М. Хвильового в «літературній дискусії» як унікальному явищі української культури періоду державотворчих пошуків та українізації (а також поживлення соціально-економічної активності в період НЕПу) корелює зі специфікою використовуваних ним мовних засобів і, зокрема, експресивною прагматикою його мовних конструкцій.

Перспективи роботи – експериментальне психо- і соціолінгвістичне, а також лінгвоконфліктологічне дослідження

публіцистичних текстів М. Хвильового, опрацювання авторських текстів іншої жанрової природи порівняно з мовою публіцистики, зіставний аналіз його МО і МО його сучасників і колег по літературно-художній (Остап Вишня) і громадсько-політичній (М. Скрипник) роботі, відтворення мовного оточення автора на різних етапах його діяльності.

Прикладне значення проведеного дослідження передусім полягає в узагальненні риторико-стилістичних прийомів, використовуваних М. Хвильовим для досягнення персуазивних цілей. Публіцистичне мовлення письменника може слугувати взірцем для створення сучасних адресатно орієнтованих полемічно загострених та псевдодіалогічних медійних текстів.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Монографія

1. Григор'єв О.М. Ідіюстиль публіцистики Миколи Хвильового / Олександр Миколайович Григор'єв. – К.; Умань: ПП Жовтий О.О., 2016. – 273 с.

Статті у наукових фахових виданнях

2. Григор'єв О. М. Роль стилістичних фігур у публіцистиці й художніх творах Миколи Хвильового (на прикладі риторичних запитань) / О.М. Григор'єв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія: Журналістика. – Вип. 12. – К.: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2004. – С. 38–40.
3. Григор'єв О. М. Стилістичні фігури як засіб впливу на свідомість читача в публіцистиці М. Хвильового (на прикладі анафори й анепіфори) / О.М. Григор'єв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія: Журналістика. – Вип. 14. – К.: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2006. – С. 59–61.
4. Григор'єв О. М. Стилістична фігура «апокриза» як засіб увиразнення тексту у творах Миколи Хвильового / О.М. Григор'єв // Українське мовознавство: Міжвідомчий науковий збірник [гол. ред. А.К. Мойсієнко]. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. – Вип. 44/1. – С. 92–98.
5. Григор'єв О. М. Метафоричні моделі мовлення в публіцистиці Миколи Хвильового // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: зб. наук. праць [гол. ред. О.Л. Паламарчук]. – К.: Освіта України, 2014. – Вип. 26. – С. 8–17.
6. Григор'єв О. М. Стилістична роль риторичних запитань у структурі публіцистичного дискурсу Миколи Хвильового / Українська мова і література в школах України: Щомісячний науково-методичний та

літературно-мистецький журнал. – К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2015. – № 1/2 2015. – С. 25–31.

7. Григор'єв О. М. Діалогічність базових концептів як ключова характеристика мовної картини світу в публіцистиці Миколи Хвильового / Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – Випуск 31. – Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія. – К.: ВЦ КНЛУ, 2015. – С. 236–242.
8. Григор'єв О. М. Стилiстичнi функцiї апосiопези в публiцистичних та художнiх творах Миколи Хвильового / Українське мовознавство: Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 45/1. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – С. 105–111.

Стаття у зарубіжному виданні

9. Григор'єв О. М. Роль авторської системи тропів (на прикладі порівняння) у творенні мовної картини світу в публіцистиці Миколи Хвильового / Science and Education a New Dimension/ Philology, III (12), Issue: 60, 2015. – www.seanewdim.com. – The journal is published by the support of Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe. – BUDAPEST, 2015. – С. 27–31.

Стаття в іншому виданні

10. Стилiстичнi фiгури в памфлетi Миколи Хвильового «Камо грядеши?» / О.М. Григор'єв // Нові тенденції розвитку ЗМІ в посттоталітарний період [за ред. А.З. Москаленка]. – К.: Центр вільної преси, 1999. – С. 140 – 142.

Анотація

Григор'єв О.М. Ідіостиль Миколи Хвильового (на матеріалі публіцистичних текстів) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. – Київ, 2016.

У дисертаційному дослідженні здійснено аналіз публіцистичного ідіостилю М. Хвильового. Проведене дослідження дало змогу суттєво скоригувати уявлення про особливості світосприйняття і світорозуміння письменника, визначити основні характеристики твореної ним художньої реальності, прояснити концептуальні засади його публіцистики, комунікативну специфіку її прийомів, специфіку метафорики, риторичної образності. Досліджено особливості творення нових мовних концептів на прикладі створених М. Хвильовим полемічних висловлювань. Показано зв'язок мовний особистості М. Хвильового з

контекстом епохи, а саме вказано на засоби, що спрямовані на переконання, сугестію, вплив на суперника в дискусії (гасельність, риторичні прийоми тощо). У дисертації з'ясовано, що велику роль у публіцистичному дискурсі відіграє сам автор як особистість, адже засвоєність інформації залежить не тільки від її змісту, форми подачі, а й від авторитету того, хто її подає.

Ключові слова: ідіостиль, мовна особистість, концепт, метафора, публіцистичний стиль, порівняння, евфемізми, тропи, стилістичні фігури, лінгвостилістичні особливості.

Аннотация

Григорьев А.Н. Идиостиль Микола Хвылевого (на материале публицистических текстов) – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.01 – украинский язык. Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко МОН Украины. – Киев, 2016.

В диссертации осуществлен анализ публицистического идиостиля М. Хвылевого. Проведенное исследование позволило существенно скорректировать представления об особенностях мировосприятия и миропонимания писателя, определить основные характеристики создаваемой им художественной реальности, прояснить концептуальные основы его публицистики, коммуникативную специфику ее приемов, специфику метафорики, риторической образности. Исследованы особенности создания новых языковых концептов на примере созданных Н. Хвылевым полемических высказываний. Показана связь языковой личности М. Хвылевого с контекстом эпохи, а именно указаны средства, направленные на убеждение соперника в дискуссии (лозунгообразность, риторические приёмы и под.). В диссертации установлено, что большую роль в публицистическом дискурсе играет сам автор как личность, ведь усвояемость информации зависит не только от ее содержания, формы подачи, но и от авторитета того, кто ее подает.

Ключевые слова: идиостиль, языковая личность, концепт, метафора, публицистический стиль, сравнения, евфемизмы, тропы, стилистические фигуры, лингвостилистические особенности.

Annotation

Hryhoriyev A. Idiostyle of Mikola Khvylyovyi (on materials of journalistic texts) – Manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of philology in speciality 10.02.01 – the Ukrainian language. Kyiv National Taras Shevchenko University of Ministry of education and science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

In the dissertation research, the analysis of personal publicistic style of M. Khvylovyi was carried out which is based on the provisions of cognitive theory of the metaphor. The conducted research made it possible to substantially correct the understanding of the peculiarities of the writer's world perception and outlook, define basic characteristics of the artistic reality he created, clarify the conceptual basics of his publicistic works, communicative specific character of their techniques, peculiarities of the metaphors, and rhetorical figurativeness. In the dissertation found out was that a major part in the publicistic discourse plays the very author as a personality, as the understanding of information depends not only on its content, and form of presentation, but also on the authority of the submitter.

Peculiarities of creating new language concepts are studied on the example of the polemic phrases created by M. Khvylovyi. His connection with the context of the epoch is shown, therefore language means scoped to convince foes during polemics are studied (slogans-like phrases, rhetoric devices etc.). Factors innate and outer for language are studied in order to draw wholesome picture of development and functioning of personal style of M. Khvylovyi. Also features of functioning of recipient-oriented speech are revealed in the publicistic texts that were written by M. Khvylovyi using literary discussion of the 1920th. Individual author axiology is explicated.

Retrospective conceptual picture of the world reflects individual outlook of the author caused by life experience and principal elements of world view. Therefore, language devices are rendered individually hued.

Different types of secondary nomination immanent for the individual style of M. Khvylovyi comprise conceptual metaphor, onomastic metaphor and individual derivation.

Rhetoric and stylistic features of publicistic speech of M. Khvylovyi comprise different types of syntactic and stylistic figures such as rhetoric exclamation, anaphor, synonymic variation, amplification and others. Main devices of creating aesthetic and structural outlook of the texts are studied.

System of the rhetoric figures in M. Khvylovyi's pamphlets manifests individual style the author as polemic segment of conceptual world picture and language world picture.

Keywords: personal style, linguistic identity, concept, metaphor, publicistic style, comparisons, euphemisms, tropes, stylistic figures, linguistic peculiarities.